

Over goden en reuzen

verhalen uit de Edda

verteld door Simone Kramer
met illustraties van Els van Egeraat

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

Inhoud

Voorwoord 8

DE SCHEPPING

Vuur en ijs 9
De nieuwe wereld 14
Ygdrasil 17

DE MUUR ROND ASGARD 20

FREY EN GERD 25

LOKI'S KINDEREN 29

HOE THOR AAN ZIJN HAMER KWAM 33

EEN GEHEIMZINNIGE DRANK

Suttung en de dwergen 38
Odin krijgt zijn zin 42

THOR EN LOKI IN REUZENLAND

Het wonder met de bokken 47
De reus Skrymir 50
Utgard-Loki 55
Een laatste kans 59

THOR GAAT UIT VISSSEN 62

FREYA'S HALSKETTING 66

DE APPELS VAN IDUNA 71

GEIRROD EN AGNAR

Het avontuur met de roeiboort 76

De oude tovenaars 80

THOR EN DE REUS HRUNGNIR

Hrungnir in het Walhalla 85

Het gevecht op de steenvlakte 88

FRODI'S MEEL 94

DE VLOEK VAN HET GOUD

De otter 98

De draak 101

Sigurd vindt Brynhild 106

Sigurd en Gudrun 108

De onthulling 113

De hebzucht van koning Attila 117

THOR WORDT BEROOFT

Loki komt te hulp 121

De hamer weer terug 125

THOR EN DE REUS GEIRROD

Loki de valk 128

Het duel 131

BALDERS DOOD
Angstdromen 135
De uitvaart 138
De straf van Loki 142

RAGNAROK 146

Namenlijst 152

De schepping

VUUR EN IJS

Lang voordat de aarde bestond – het land en de zee, het gras en de bomen, bergen en rotsen, dieren en mensen – was er niets. Er was ook geen hemel, geen heelal met sterren en planeten, zon en maan. Het niets was een absolute leegte, die niemand zich nog kan voorstellen.

Toen, op een zeker moment, eeuwen en eeuwen geleden, begonnen zich in die leegte twee dingen te ontwikkelen. Hitte en kou. Uit de kou ontstond een uitgestrekte mistige ijswereld: Niflheim. De hitte werd tot een vlammeende vuurwereld: Muspelheim. En tussen die twee werelden was nog steeds een enorme gapende leegte die bekendstaat als Ginnungagap.

Na enige tijd – niet na jaren, maar alweer na talloze eeuwen – gebeurde er iets waardoor het ontstaan van de wereld in een stroomversnelling kwam. Geen gebeurtenis waardoor alles in een flits veranderde. Nee, zachtjesaan!

In de ijswereld was een bron, waaruit een voor een twaalf rivieren ontsprongen. Maar een rivier in zo'n ijzige kou bevriest natuurlijk. Het resultaat was dat er door Niflheim twaalf rivieren van ijs liepen, zo hard als steen.

Daarboven vormde zich waterdamp die overging in rijp. Laag na laag bedekte deze witte rijp het blauwe ijs van de rivieren. Steeds hoger stapelden de rijplagen zich op. Het geheel werd topzwaar. De massa begon te schuiven en kwam terecht in de leegte, in het noor-

den van Ginnungagap. Rijp en koude nevels dreven van hieraf naar het zuiden.

Intussen was er in Muspelheim ook iets in beweging gekomen. Het vuur dat daar heerste, spuwde grote hoeveelheden vonken uit die door een gloeiend hete wind naar het noorden werden gejaagd. De wind en de vonken botsten in Ginnungagap op de rijp en de nevels. De rijp smolt... en uit de druppels kwam een levend wezen tevoorschijn: de rijpreus Ymir.

De hitte die rondwaarde, deed ook het steenharde ijs in de rivieren smelten. De hete wind joeg het smeltwater op en uit een vlaag van druppels ontstond nog een wezen: een onvoorstelbaar grote koe. De oerkoe Audhumla.

Ymir en Audhumla wisten niet waar ze in terechtgekomen waren. In de witte wereld draaiden ze om elkaar heen met grote onhandige passen – de reus op zijn reuzenbenen, de koe op haar gigantische poten. Ze keken naar elkaar. Ze konden loeien en luide kreten uitstoten, maar spreken konden ze niet. Het was goedbeschouwd al mooi dat ze elkaar geen kwaad deden.

Ymir merkte trouwens algauw dat hij dat andere wezen hard nodig had. Hij kreeg honger! Voorzichtig naderde hij de oerkoe en tot zijn opluchting mocht hij uit haar uiers drinken. Liters melk dronk hij voortaan elke dag. Zo bleef hij in leven. En Audhumla zelf?

Zij likte zo veel en zo vaak als ze wilde aan de ijsblokken die in de rivieren waren overgebleven. In dat ijs zat zout, zodat ze genoeg voedsel binnenkreeg.

Lange tijd bleven Audhumla en Ymir de enige levende wezens. Maar op een dag kwam er uit de linker oksel van de oerreus een vreemde figuur. En even later uit zijn rechteroksel nog een! Twee kleine... Ja, wat waren het? Twee schepsels: een mannetje en een vrouwtje.

Twee kleine reuzen waren uit Ymir ontstaan en toen ze eenmaal volgroeid waren, zagen ze er net zo indrukwekkend uit als hij. De man en vrouw die ze nu waren, plantten zich voort en zo kwam na vele jaren het geslacht van de rijpreuzen tot stand. Allemaal afstammelingen van de oerreus Ymir, die inmiddels heel oud was geworden.

Eeuwen gingen voorbij. Drie, vier, tien, twintig... Niemand weet hoeveel. De rijpreuzen woonden in vrede bij elkaar. Ymir bleef al die tijd leven; Audhumla was al net zo stokoud als hij. En misschien zou in deze toestand wel nooit verandering zijn gekomen als de oerkoe niet bij haar dagelijkse maaltijd iets uit een ijsblok had gelikt dat eruitzag als een hoofd! Verbaasd keken de rijpreuzen toe. 'Vooruit, Audhumla, lik nog even door!'

Onder het hoofd kwamen twee schouders tevoorschijn, twee armen, een lijf... Nadat de koe drie dagen stevig had doorgelikt, stond daar midden tussen de andere ijsblokken een reusachtige man. Hij had beide voeten stevig op de grond, op zijn hoofd groeide een enorme bos haar, hij had kolenschoppen van handen en ook verder zat alles erop en eraan.

Het schepsel keek rond en wat hij zag, beviel hem wel. Reuzen, maar ook reuzinnen! Dikke, dunne, mooie en lelijke reuzinnen. Keus genoeg. Binnen de kortste keren was hij met een van hen getrouwd.

Het echtpaar kreeg een reuzenzoon, Bor, die later zelf drie kinderen kreeg. Drie zonen: Odin, Wili en Wee. Zij zouden ervoor zorgen dat het ijsmoeras in Ginnungagap een echte wereld werd.

Toen dat eenmaal gebeurd was, bestuurde het drietal als goden hemel en aarde, maar Odin had de meeste macht. Van hem stammen vele goden en godinnen af en omdat hij de vader was van alles wat er bestond, werd hij door iedereen de Alvader genoemd.

DE NIEUWE WERELD

Odin, Wili en Wee raakten in de loop van de tijd ontevreden over de wereld waar ze in woonden. Niet dat ze zich verveelden! Ze maakten voortdurend lange tochten. De ene keer bezochten ze Niflheim, waar het ondraaglijk koud was. Dan weer gingen ze naar Muspelheim, waar het ondraaglijk warm was, en waar ze bovendien moesten oppassen om niet in handen te vallen van de verschrikkelijke vuurreus Surt en zijn leger reuzen. Meestal echter dwaalden de drie goden over de gladde ijsblokken, de opeengestapelde rotsen en de bergen sneeuw van Ginnungagap.

Maar steeds vaker dacht Odin dat er van deze plek toch iets meer te maken moest zijn. Op een dag zei hij dit tegen Wili en Wee. Zij waren het hartgrondig met hem eens.

De broers gingen aan het werk. Op hun reizen door Ijs- en Vuurland hadden ze een paar stevige boomwortels gezien. Drie in totaal. Ze lagen op grote afstand van elkaar en nu Odin, Wili en Wee de zaak goed onderzochten, bleken het wortels te zijn van een es die in het midden groeide van wat ooit de grote leegte was. Een prachtboom was het, die nog steeds groter werd. Zijn stam werd almaar hoger, zijn takken spreidden zich wijd uit over het sombere, mistige Ginnungagap. De goden noemden de boom Ygdrasil en besloten rond de reusachtige es een nieuwe aarde te bouwen.

Om te beginnen doodden ze volgens een plan van Odin de oerreus Ymir. Dat was een heel karwei, maar het leverde ook heel wat op! Van het vlees van de dode reus maakten ze land, om Ygdrasil heen, van zijn botten vormden ze bergen en van zijn tanden en kiezen maakten ze rotsen. Het werk duurde vele jaren, en ondertussen gebeurde er nog iets anders. Iets waar de drie goden geen idee van hadden.

Het doden van Ymir was natuurlijk niet zonder bloedvergieten verlopen. Brede stromen waren alle kanten op gevloeid. Maar de oerreus had geen gewoon bloed! Uit zijn aderen kwam ijswater. Heel veel helder blauw ijswater, waarvan zich beken en meren vormden die ten slotte uitliepen in een zee rond de nieuwe aarde. Zo diep waren de ijskoude meren, zo groot was de zee, dat alle rijpreuzen verdronken. Op twee na. De reus Bergelmir had zich samen met zijn vrouw uit het kolkende water weten te redden. De twee zorgden voor een nieuw reuzengeslacht, dat zich verspreidde over de aarde.

Zodra de drie goden gewaarwerden wat zich had afgespeeld, namen ze hun maatregelen. Ze wantrouwden het nieuwe reuzenvolk – tussen goden en reuzen zou altijd een zekere vijandschap heersen – en met de wenkbrauwen van Ymir maakten ze om het gebied waar ze op dat moment mee bezig waren een stevige muur. Dit speciale gebied, een groen en golvend landschap, noemden ze Midgard. Het was bestemd voor de mensen.

Behalve het landschap hadden Odin, Wili en Wee namelijk nog

meer gemaakt! Toen ze tijdens een wandeling op twee boomstronken waren gestuit, had de jongste van de broers een mes gepakt en was hij gaan snijden en hakken. De ene boomstronk werd een man, van de andere hadden Odin en Wili een vrouw gemaakt. De twee mensen waren door de goden tot leven gewekt, kregen een plaats in Midgard en plantten zich daar voort. De muur van Ymirs wenkbrauwen moest het mensengeslacht beschermen tegen de reuzen.

De bewoonde wereld kende trouwens nog een ander soort wezens: de dwergen. Zij waren door Odin, Wili en

Wee gemaakt van de maden uit het dode lichaam van Ymir. Deze dwergen bleken bijzonder goed te kunnen smeden en houtsnijden. Maar toch keken de goden op de kleine mensen neer en veroordeelden ze hen tot een verblijf onder de grond, het dwergenrijk.

Zodra Midgard was voltooid, begonnen de goden, die Asen worden genoemd, op een wat hogere plek een aantal burchten en paleizen te bouwen voor henzelf en hun nakomelingen. Asgard heette deze woonplaats.

Alvader Odin reserveerde in Asgard een burcht voor zichzelf: het Walhalla. De vloer van dit indrukwekkende gebouw was met speren bedekt, de wanden bestonden uit schilden en op de banken lagen pantsers.

Het Walhalla had vijfhonderd poorten en kon in totaal achthonderd krijgers herbergen. Die krijgers zouden daar in de toekomst terecht komen door het werk van een aantal godinnen: de Walkuren. Dit waren strijdgodinnen die tijdens een oorlog gesneuvelde soldaten op het strijdveld moesten zoeken om hen weer tot leven te bren-

gen. De herrezen krijgers zouden dan in het Walhalla eerst een tijd kunnen herstellen van hun verwondingen en vervolgens optreden als speciale strijders van Odin. Ze werden de Einheri genoemd.

Walkuren waren dappere forsgebouwde vrouwen, gekleed in veelkleurige strijdkleding. Zij zouden, net als de Einheri, regelrecht in dienst komen van de Alvader.

Toen het Walhalla helemaal klaar was en de andere paleizen ook, was volgens Odin het werk aan deze aarde toch nog niet gedaan. Er ontbrak iets. Maar wat?

‘Een dak!’ dacht hij opeens. ‘Een dak moeten we hebben.’ Op zijn bevel namen de goden de schedel van de dode Ymir en zetten die over alles heen. Dat was de hemel, die op de grond gestut werd door vier dwergen. De hersens van de oerreus gooiden de goden met handen tegelijk omhoog; dat werden de wolken. En toen Odin ook nog heimelijk wat vuur en vonken uit Muspelheim had gehaald, kwamen die als zon, maan en sterren aan de hemel te staan.

Het deel van de wereld dat Odin en zijn broers hadden gebouwd, was klaar.

YGDRASIL

Asgard werd nu bewoond door de Asen: goden en godinnen, de kinderen van Alvader Odin. Aan de mensen en hun nageslacht was Midgard toegewezen. De reuzen, afstammelingen van Bergelmir, moesten het doen met een woonplaats ver van Midgard, Jotunheim geheten.

Wat voor de bewoners van Asgard en Midgard erg belangrijk was, was de boom Ygdrasil. Een van zijn wortels reikte tot aan een bron in het ijskoude Niflheim. Daar vlakbij was de woonplaats van het monster Nidhog, dat onafgebroken, dag en nacht, knaagde aan die wortel. Vreemd genoeg ondervond de boom daar geen enkele schade van.

De tweede wortel reikte tot aan de bron van de drie schikgodinnen. Zij bepaalden in veel gevallen het lot van de mensheid.

Het uiteinde van de derde wortel bevond zich in Jotunheim bij de bron van Mimir. Dat was een stokoude reus die alles wist wat er in de wereld gebeurde. Het was bekend dat hij al die wijsheden uit zijn eigen bron putte, en toen Odin een keer om raad verlegen zat reisde hij naar de oude reus met de veerpont die over de zee tussen Midgard en Jotunheim voer.

‘Mimir,’ zei hij, ‘ik zou zo graag een beker van je alwetende bronwater drinken. Eentje maar!’

Mimir haalde zwijgend zijn schouders op.

‘Alsjeblieft,’ zei Odin. ‘Ik heb er veel voor over. Ik geef je er een van mijn beide ogen voor.’

‘Dat is goed,’ was het antwoord. ‘Geef maar op.’

En zo vertrok Odin weer naar Asgard met de wijsheid van een beker bronwater in zijn maag, en met maar één oog.

Waar de wortels net boven de grond kwamen, begon de stam van Ygdrasil, die zich naar alle kanten vertakte. De laagste takken waren het dikst en onder die dikke takken woonden vier herten. Zij voed-

den zich met twijgen en bladeren van de boom. Maar van hun dagelijks geknabbel had Ygdrasil net zomin last als van Nidhogs geknaag aan de wortel. Af en toe lieten de herten grote druppels van hun gewei vallen. Dat was de dauw die de kleinere planten rond Ygdrasil deed groeien en bloeien.

Hoger in de boom woonden geiten, eekhoorns, haviken en andere dieren die sinds het begin van de wereld waren ontstaan. En helemaal boven in de kruin zetelde een reusachtige adelaar die, net als Mimir, alles van de wereld wist – al was het alleen maar doordat hij vanaf zijn hoge plaats alles kon zien.

De stam van Ygdrasil liep recht door het midden van Asgard. Elke dag verzamelden de goden zich daar om een vergadering te houden. Als een van hen voor kortere of langere tijd niet thuis was geweest, bereikte hij Asgard weer via een brug. Dit was geen gewone brug, maar een regenboog. ‘Schommelige regenboogbrug’ werd hij door de goden genoemd.

De brug werd bewaakt door de god Heimdal. Hij was uitstekend geschikt om de reuzen tegen te houden als dat nodig was, want hij had zulke goede oren dat hij, volgens hemzelf, de wol op een schaaap kon horen groeien. Sterk was hij ook, en hij bezat een hoorn die over de hele wereld kon worden gehoord. Op deze hoorn blies Heimdal toen de verwoesting van de godenwereld begon. Maar zover was het nu nog lang niet.

